

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 27. aprila 1894.

Politiški oddelek.

Srbski tabor v Karlovcih.

Naši čitatelji dobro vedo, da se na Ogerskem pripravljajo liberalci, da vpeljejo civilni zakon. Vsekako je vlada že blizu temu svojemu smotru, ker glasovanje v zbornici je pokazalo, da je veliko več ogerskih politikov za vladno cerkveno politiko, nego se je dosedaj mislilo. Nekateri avstrijski konservativni listi so poprej že računali, da vlada morda še večine ne dobi. Večina 175 glasov je tako velika, da mora vsekako vplivati na gospodsko zbornico, tako velika, da vlada lahko reče, da ima zaupanje zbornice poslancev, torej tudi zaupanje volilcev. Ako stvar nepristransko preudarimo, moramo reči, da res skoro nimamo upanja, da bi gospodska zbornica zavrgla sklep zbornice poslancev, ker je večina pač tako velika, da skoro ni misliti, da ne bi izražala mnenja večine volilcev. Neki dunajski list je res po svoji veliki modrosti iztuhtal, da je to glasovanje celo nezaupnica za vlado, ker bi ne bila dobila večine, da je vsa opozicija proti glasovala, in da ministri niso glasovali. Mi pa rečemo, da smo zasledovali razna parlamentarna glasovanja v Evropi, ali reči moramo, da nikjer tako stvari ne umevajo. Pač kaka vlada odstopi, ako dobi v kaki važni predlogi neznatno večino, in bi bila ostala v manjšini, ako bi je ne bili podpirali nekateri opozicijski. Nikjer pa ne računajo s tem, kak bi utegnil biti izid, ko bi tisti opozicijski, ki so glasovali za vlado, glasovali proti njej, posebno ne, ako je večina velika. Sicer je pa dotični list s svojim modrovanjem pač ogerskim liberalcem naredil le lepo uslugo. Mari liberalci sedaj ne morejo reči, da mora civilni zakon pač posebno biti prikladen ogerskim razmeram, da morajo volilci biti posebno vneti zanj, ako celo tako število opozicijskih poslancev se ni upalo glasovati proti njemu, dasi tudi so nasprotni vladi.

Vsekako so take razmere žalostne, ali mi mislimo, da ni umestno jih prikrivati in olepšavati. Rekli smo, da je večina volilcev za civilni zakon, ali nas nikdo ne sme

napačno umevati. Iz tega še nekakor ne sledi, da je za tak zakon večina ogerskega prebivalstva. Na Ogerskem je volilni red tako nenaraven, da parlament nikakor ne more veljati za izraz prebivalstva, še manj, nego tostran Litve. Če povemo, da imajo na Ogerskem madjarski plemenitaši volilno pravico, ako tudi pasejo svinje, dočim ne volijo v nekaterih krajih pod krono svetega Štefana niti možje, ki plačujejo 80, da celo 100 gld. davka, potem je pač jasno, da parlament ne izraža mnenja prebivalstva. Ves volilni red je tako prikrojen, da morajo Madjari dobiti večino. Zato je pa na Ogerskem mej Madjari bil silen strah, ko je grof Taaffe predložil na Dunaji pravičnejši volilni red. Bali so se, da se tudi onostran Litve začne kako gibanje za razširjenje volilne pravice, katera bi jih pripravila Madjare v manjšino.

Preverjeni smemo biti, da bi se onostran Litve bilo začelo silno gibanje za občno volilno pravico, ko bi tostran Litve bili stvari se resno lotili. Navadno je ogersko prebivalstvo za politična vprašanja še bolj občutljivo in, kdo ve, če bi danes na Ogerskem že ne bilo tako močno gibanje za razširjenje volilne pravice, da bi sedanjo cerkveno politiko odrinilo v stran. Zatorej lahko rečemo, da se bode Wekerle imel mnogo zahvaliti avstrijskim konservativcem, ki so vprašanje o občni volilni pravici nekako odrinili, ako zmaga s civilnim zakonom.

Vpraša se morda kdo, kako je to, da je mej Madjari tako naudušenje za proticerkvene reforme. Nekateri listi dolže tega liberalizem sploh, potem pa žide in kalvince. Nam se pa dozdeva, da se tisti daleč motijo, ki stvari tako presojujejo. Da bi kalvinci in židje sami odločevali proti volji naroda, je jako malo verjetno. Njih vpliv obstoji jedino v tem, da faktično svojo politiko uravnajo po želji narodovi.

Politika ogerskih vlad, od kar imamo dualizem, je merila na to, da se potujčijo vse nemadjarske narodnosti in tako vse slijejo z madjarsko narodnostjo. Madjarski politiki so ves narod naukušili za to veliko idejo, veliko kulturno nalogo. Vse stranke madjarske so služile tej ideji. Tudi mnogi madjarski duhovniki, mej njimi prejšnji primas, delali za to „vzvišeno“ nalogo madjarskega na-

roda. Čut za pravico je vseh krogih madjarskega naroda popolnoma izumrl. Kako daleč je prikipele madjarski šovinizem, da je celo nadškof Samassa prišel počastiti ostanke Kossuthove v Budimpešto, da si je bil pokojnik nasprotnik cerkve in države.

Mi s tem nikogar ne obsojamo, ker mnoge sedanje može sabo nosi tok, ki se je zanesel mej narod.

Za civilni zakon in druge cerkvene reforme je mej Madjari zaradi tega tako naudušenje, ker s tem se razširi delokrog vladnih organov, torej delokrog za madjarizacijo. Vsi ogerski uradniki zmatrajo za svojo prvo in glavno dolžnost, širiti madjarizacijo. Čim več bode narod imel opraviti z uradniki, tembolj bodo lahko vplivali nanj. Na duhovnike vlada ni mogla tako vplivati, kakor na uradnike, zlasti na tiste ne, ki niso madjarske narodnosti. Za uradnike bode pa že dobila ljudij, ki bode z vsemi silami delali za potujčenje Slovanov.

Iz povedanega je vidno, da proticerkvena vladna politika ni naperjena le proti cerkvi, temveč tudi proti vsem nemadjarskim narodnostim in baš zaradi tega je madjarski narod naudušen zanjo. Druge narodnosti so se jele oglašati že davno proti civilnemu zakonu. Shode Slovakov v ta namen je vlada s silo preprečila. Tudi na izjavo Rumunov in sedmograških Saksoncev v tem oziru se vlada ni ozirala, zbornica pa tudi ne.

Posebno slovesna je pa bila izjava Srbov dne 19. t. m. v Karlovcih. Tu se je o tem duševnem središču avstrijskih Srbov zbral mnogobrojen tabor, da protestuje proti politiki ogerske vlade. Ta tabor je bil tako veličasten, da moramo reči, da so redki tako slovesni shodi. Sešlo se je kacic 20.000 ljudij iz celega cesarstva. Prišli so bili tudi Srbi iz Dalmacije. Veselo je bilo videti, da pri srbskem narodu v Avstriji vlada najlepša sloga mej duhovščino in posvetnjaki. Došlo je bilo nad 700 odpustanstev srbskih cerkvenih občin. Velikost tega slavlja se pa more še le prav ceniti, če se pomisli, da so ogerska oblastva gotovo vse storila, da bi preprečila odhod deputacij. Temu shodu so se delale še vse drugačne ovire, kakor katoliškemu shodu v Budimpešti, ker na tem shodu se je imela oživiti ne le verska, temveč tudi narodna srbska ideja, katere se pa silno boje. Ta shod je povzdignil mogočno slovansko zavest, ter napravil madjarizaciji silno oviro. Ne da se popisati lep prizor, ko so v Karlovce celo jutro prihajali srbski kmetje v narodnih nošah, s cerkvenimi zastavami s križi na vrhu in pa črnožoltimi zastavami. Ponosno so prihajali bivši graničarski častniki in vojaki z odlikovanji za hrabrost na prsih. Iz Bačka in Banata so pripeljali se Srbi na dveh parnikih s črno-rumenimi zastavami. Poleg mnogobrojne srbske duhovščine, došlo je tudi šest katoliških duhovnikov, katere so vsi naudušeno pozdravljali.

Pred zborovanjem je imel patrijarh Branković službo božjo, potem se je pa začelo zborovanje. Patrijarh je dal zborovalcem blagoslov in jim v nagovoru zagotavljal, da bode v gospodski zbornici z drugimi škofi glasoval zoper civilni zakon in vse storil, kar je v njegovih močeh, da

se prepreči. Predsedoval je baron Ivan Živković, podpredsednika sta bila dekana Borota in Stojsić, poročevalec hrvaški deželni poslanec Pavel Juvanovič, govorili so pa župnika Preradović in Strajnić ter dr. Polit.

Najprej je shod poslal udanostno adresno cesarju, potem so se pa prečitale resolucije, v katerih naglašajo, da so si njih predniki s prilivanjem krvi za domovino pridobili avtonomijo svoje cerkve, katero sedaj hočejo braniti, ker se misli kratiti s cerkvenimi reformami ogerske vlade. V resolucijah se zahteva, da se takoj skliče narodno cerkveni kongres, da povzdigne svoj glas v tej stvari. Srbi hočejo proti cerkvenim reformam ogerske vlade vzajemno postopati z drugim narodnostmi.

Govorniki so v naudušenih govorih utemeljevali predloge in narodu pojasnovali nevarnost, ki mu preti v narodnem in cerkvenem oziru. Na to so se resolucije naudušeno odobrile.

Došlo je mnogo brzojavov iz vseh delov naše države, tudi od visocih cerkvenih dostojanstvenikov. Več telegramov je prišlo od po krvi sorodnih Slovakov in po veri sorodnih Rumunov. Došli so pa tudi brzojavni pozdravi iz Srbije, Črnogore in Rumunije.

Vsekako je bil ta dan velicega zgodovinskega pomena, bodi si v verskem ali narodnem oziru. Mi ne vemo, bodo li Srbi dosegli sedaj svoj namen, ali če ga tudi ne dosežejo, ta shod ne bode zastoj. To je začetek velikega gibanja, začetek upora madjarski nadvladi. Upamo, da se to gibanje razširi mej nemadjarskimi narodnostmi po vsem Ogerskem, in naposled pomeđe sedanje budimpeštanske mogočneže Vsaka sila le jeden čas trpi.

Narod srbski se nadeja, da že sedaj doseže svoj namen. Ako bode gospodska zbornica vsprejela civilni zakon, kar je precej verojetno, bode patrijarh peljal veliko deputacijo k cesarju, da ga bode prosila, da ne potrди zakona. Deputacija bode opozorila cesarja, da ogerski parlament nima pravice samovoljno določevati o stvareh, ki se zadevajo ob srbsko cerkveno avtonomijo. Ta avtonomija je od ogerske ustave pripoznana in kralja potrjena pravica, ki se ne sme jednostranski rušiti.

Tak korak ogerskih Srbov bode vsekako otežil ogerski vladi pridobitev sankcije, ker stališče ogerskih Srbov je utemeljeno v obstoječih zakonih in ministerski predsednik Wekerle tudi ne bode mogel kar tako pregnati teh pomislikov. Mi želimo ogerskim Srbom najboljši vspeh, ker vemo, da bi zmaga liberalizma na Ogerskem imela slabe posledice tudi za našo državno polovico, kjer zadnji čas liberalizem pridobiva vedno večjo veljavo in ga podpirajo celo možje, ki so ga še nedavno pobijali, ne da bi pomislili, da bodo nasledki njih politike ravno tako žalostni, kakor so na Ogerskem. Začelo se je z zmešnjavo pojmov, kakor se je bilo na Ogerskem, drugo pa pride samo po sebi.